Korte beschrijving Onderzoeksrapport bescherming van persoonsgegevens in de ontwikkeling van Nederlandse Smart Cities, Autoriteit Persoonsgegevens, juli 2021

In juli 2021 heeft de Autoriteit Persoonsgegevens het "Onderzoeksrapport bescherming van persoonsgegevens in de ontwikkeling van Nederlandse Smart Cities" gepubliceerd. Achtergrond voor het onderzoek is dat smart city-toepassingen vaak persoonsgegevens in of over de openbare ruimte verwerken. Daarbij bestaat het risico op verschuiving van doelen en middelen, en daarmee dus de inzet van persoonsgegevens voor andere doeleinden dan oorspronkelijk bedoeld, wat een potentiële bedreiging vormt voor de grondrechten van personen die zich in de openbare ruimte begeven. Tevens bestaat het risico dat kennis over de openbare ruimte wordt ingewisseld voor data over de openbare ruimte; data die gebrekkig kan zijn, ambigu kan zijn, of kan discrimineren. Voor het onderzoek zijn 12 gemeenten in twee groepen onderzocht. De eerste groep betrof vijf gemeenten in meer stedelijke gebieden. De tweede groep betrof zeven gemeenten met een meer diverse ligging en verschillende samenstelling in Nederland. Amsterdam is een van de ondervraagde gemeenten. Er zijn vragen gesteld en stukken opgevraagd. In een latere fase heeft de Autoriteit Persoonsgegevens gesprekken gevoerd met de wethouder en de CTO, en met de FG.

In haar rapport concludeert de Autoriteit Persoonsgegevens dat om smart city-toepassingen verantwoord verder te ontwikkelen vrijwel alle gemeenten meer kennis dienen te ontwikkelen en aandacht te besteden aan specifieke gemeentelijke kaders en een sterker bewustzijn over de gevolgen van smart city-toepassingen op rechten en vrijheden van burgers, waaronder de bescherming van persoonsgegevens. Gemeenten moeten gemaakte afwegingen over de verwerking van persoonsgegevens bij smart city-toepassingen waaronder de rechtmatigheid, goed vastleggen, bijvoorbeeld in DPIA's, en deze ook bijwerken. Pas wanneer de rechtmatigheidsvraag positief is beantwoord, is het verstandig ook te kijken naar ethische vraagstukken.
De Autoriteit Persoonsgegevens komt op basis van haar onderzoek tot een aantal aandachtspunten. Naast hetgeen hierboven wordt genoemd, zijn dit een helder gemeentelijk beleid, democratische controle en het betrekken van burgers. Dit kan helpen bij het controleren van risico's en verantwoord ontwikkelen van smart city-toepassingen waarvoor transparantie immers noodzakelijk is. De inzet van technologie in de openbare ruimte betreft namelijk een zwaarwegend besluit waarbij alle aspecten zorgvuldig afgewogen dienen te worden. Het rapport sluit af met een aantal aanbevelingen.

Voorstel: Aan de hand van een inventarisatie beoordeelt de gemeente de reeds vormgegeven aanbevelingen en waar nog werk ligt op het gebied van Smart Cities en privacy. Er komt een voorstel ter realisatie van de nog openstaande aanbevelingen wat met de wethouder wordt besproken.

Tabel Inventarisatie reeds vormgegeven smart city aanbevelingen en wat te realiseren

Onderwerp	Bestaand / In ontwikkeling	Adviezen
Beleid voor Smart Cities	Beleid monitoring openbare ruimte is in ontwikkeling op aanbeveling van de CPA, conform vastgestelde aanpak in MID Stedelijk kader verwerken persoonsgegevens	Stel Smart City beleid op, waarin monitoring openbare ruime en. IOT stukken over smart assets worden geïntegreerd én de aanbevelingen van de AP worden overgenomen
Concrete handvatten voor Smart Cities-toepassingen om de basisbeginselen van de AVG te borgen (rechtmatigheid van de verwerking, doelbinding, nadenken over alternatieven waarbij geen dan wel minder persoonsgegevens worden verwerkt) Denk na vanuit het probleem en niet vanuit de geboden oplossing	- Werklijst intake PPM (voor architectuur, privacy, security, informatiebeheer, ethiek en algoritmen) - Infographics 'Wanneer mag je persoons-gegevens verwerken' en 'Wat te doen bij het verwerken van persoons- gegevens bij een project, proces of een applicatie?' - Privacy filmpje - DPIA	Draag zorg voor logische processen, het aanhaken van stakeholders en draagvlak zodat het reeds ontwikkelde instrumentarium een plek krijgt binnen de organisatie en wordt toegepast.
Openbaarheid DPIAs	-	Sluit aan bij de ontwikkeling van het platform 'Open Amsterdam'. Via dat platform DPIAs voor nieuwe smart city toepassingen actief openbaar maken met aandacht voor veiligheid.
Betrokkenheid burgers De rol van de burger bij het bepalen van de wenselijkheid, mogelijkheden en risico's van het verzamelen van data in en over de openbare ruimte	In het beleid Monitoring openbare ruimte (in ontwikkeling) opnemen in welke gevallen, op welk moment en op welke wijze burgers worden betrokken bij de ontwikkeling van smart city-toepassingen. Ook aandacht besteden aan hoe opvolging is gegeven aan de input van burgers.	Verken naast de bestuurlijke inspraakprocedure andere opties om burgers op een laagdrempelige wijze te betrekken bij smart city toepassingen. Daarbij dient aandacht te zijn voor representativiteit van de groep burgers die input levert. Denk aan verzoek om input van burgers via: - Publicatie van DPIA inclusief advies FG met daarbij een reactie mogelijkheid. - Bijeenkomsten via gebiedsmakelaars - Reguliere participatietrajecten

		- CTO open ontwerp proces - Netwerk van het CTO
Wethouder voor digitalisering	Wethouder Digitale Stad	-
Betrokkenheid gemeenteraad		Betrek gemeenteraadsleden bij het onderwerp van de smart cities via het beleid Monitoring openbare ruimte, door daar het volgende onderdeel in op te nemen: periodieke evaluatie 'cameraplan'. Organiseer regelmatig technische sessies rondom het onderwerp en betrek hierbij de FG.
Bewustwording binnen de gemeente	Bestaande trainingen/presentaties: Dilemmaspel, Roadshow Datalekken, DPIA presentatie Te ontwikkelen training: De Digitale Ambtenaar	Implementeer een proces waarmee continue bewustwording met specifieke aandacht voor nieuwe medewerkers en het onderhouden van kennis wordt geborgd.
DPIAs	Bestaand materiaal, waaronder presentaties, procesbeschrijvingen beschikbaar stellen op intranet. Monitoring op het raadplegen van betrokkenen	Neem de volgende aandachtspunten op in de te ontwikkelen training De Digitale Ambtenaar: - Voorafgaand opstellen, ook bij pilots, vroege betrokkenheid FG - Periodieke herziening - Opvolging van maatregelen uit de DPIA → actieve monitoring hierop door de business - Vaststellen van concrete doelstellingen - Monitoring door FG - Publicatie van DPIAs
Ethiek	Aandacht voor ethiek bij inzet van smart city toepassingen via: - Verbrede rol van de Commissie Persoonsgegevens Amsterdam - Tada principes	
Sensoren	Sensorenverordening Inspraakprocedure doorlopen Op de planning: behandeling APV artikel betreffende	

	meldingsplicht sensoren + handhaving	
Samenwerkingsverbanden	Er worden een afwegingskader en beslisboom opgesteld ter bepaling van ieders rol in een samenwerkingsverband	Check op rolverdeling huidige samenwerkingsverbanden + transparantie over die samenwerkingsverbanden richting burgers
Samenwerking gemeenten	Uitwisseling van informatie in VNG verband Incidentele samenwerking	Richt een methode in voor het systematisch delen van kennis en ervaringen tussen gemeenten
Werkwijze bij innovatie / Anonimiteit van gegevens		Het belang van innovatie staat niet ter discussie. Echter, de werkwijze verdient wel aandacht. Werk met dummy sets van persoonsgegevens indien sprake is van innoveren om te innoveren, dus innovatie zonder dat sprake is van een publieke taak
Privacy organisatie: stel genoeg mensen en middelen beschikbaar	Privacy Officers bij ieder cluster Iedere directie heeft een privacy contactpersoon aangewezen.	Besteed aandacht aan de verhouding privacy officers en hoeveelheid vraagstukken. Professionaliseer de inzet van de contactpersonen over de clusters heen. Bijv. met een opleiding privacy contactpersonen
Positionering FG	Naast de FG (intern toezicht) is een concern adviseur gegevensbescherming (CPO, beleid en ontwikkeling instrumentarium / documentatie) aangesteld.	Betrek de FG bij de belangrijkste gemeentelijke processen en de gemeentelijke praktijk om optimaal te kunnen adviseren en toezicht te kunnen houden. Communiceer over het onderscheid tussen beiden functies. Overweeg het herpositioneren van de FG. Zie Rotterdam, Den Haag en Eindhoven.
MaaS	Risico analyses op reeds bestaande MaaS toepassingen	Volg ontwikkelingen en pas uitkomsten zo nodig toe binnen de gemeente. Huidige ontwikkelingen: - Adviestraject met IVIR -> Rapport privacy in public space betreffende de slimme inzet van beleidsinstrumenten. - Internationaal onderzoek door Nesta.